

6. Elaborarea și implementarea proiectelor de consolidare a terenurilor agricole care este în legătură directă cu dezvoltarea pieții funciare (O. Horjan, 2008).

7. Elaborarea și implementarea politicii de dezvoltare rurală.

Concluziile de mai sus se referă doar asupra unui mic segment al relațiilor funciare ce țin de vânzarea – cumpărarea terenurilor agricole. Totodată, este necesar de constatat că, în cadrul acestor relații există o interacțiune strânsă între toate procesele și fenomenele ce au loc. Impactul pozitiv este obținut în cadrul acțiunilor complexe (sistemice).

BIBLIOGRAFIE

1. Botnarenco, I. Problemele cadastrului în Moldova. Univ. Agrară de Stat din Moldova, Lucrări Științifice, Volumul 11, Chișinău, 2003, p.173-178.
2. Botnarenco, I. Problemele consolidării terenurilor agricole. Univ. Agrară de Stat din Moldova, Știința Agricolă, 2005, nr.5. p 35-38.
3. Botnarenco, I. Cadastrul în Moldova. – Chișinău: Pontos, 2006
4. Botnarenco, I. Consolidarea terenurilor agricole în Moldova (teorie, metode, practică), Chișinău, 2009, p. 340.
5. Banca Mondială. Raport de fond. Studiu asupra reparcelării terenurilor în Moldova, 2005.
6. Codul funciar. Legea Republicii Moldova nr. 828 din 25.12.1991.
7. Horjan, O. Консолидация земель и земельный рынок. Latvia University of Agriculture, Baltic Surveying 08 Proceedings. International Scientific – Methodical Conference., Jelgava, 2008, p.108-115.

CZU 332.334:631.111(478)

CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA STUDIAREA ȘI COMBATerea FENOMENULUI DE ABANDONARE A TERENURILOR AGRICOLE

O.HORJAN

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract. There were studied and evaluated the farmland abandonment in the EU states and in the Republic of Moldova, determined the driving forces and risk factors for this phenomenon that depend on the social, economical and political context, recognized the following forms of farmland abandonment: actual, transitional and semi-abandonment. Though now the area of the abandoned land in Moldova is about 1.5 % of all agricultural land, their area increases quickly. A number of theoretical and practical problems demanding examination and solution in the future are discussed. The eventual proposals such as land consolidation, Land bank institution, legal network development are done.

Key words: Land abandonment, Risk factors, Forms of farmland abandonment.

ÎNTRUDUCERE

În ultimul deceniu în Republica Moldova în urma implementării Programului „Pământ” în folosirea terenurilor agricole a apărut un fenomen negativ ca abandonarea acestora, adică sistarea activităților agricole pe un anumit teritoriu. Aceste terenuri treptat se transformă în arii părăsite, acoperite cu vegetație ierboasă și lemnoasă spontană. La rînd că nu se mai utilizează în circuitul agricol și

economic ele înrăutățesc situația ecologică în jurul lor și devin focare de răspândire a buruienilor, bolilor și dăunătorilor.

Cauzele acestui fenomen sunt foarte complicate, variabile de la loc la loc și pot include astfel de factori ca depopularea spațiului rural, folosirea funciară neadecvată și incorectă, pierderea pieților de desfacere, vârsta înaintată a fermierilor, indisponibilitatea și costurile forței de muncă, degradarea sistemului de mic fermier (de sub existență), impactul politicilor economice și agrare promovate, etc.

Scopul studiului actual a avut ca obiectiv de bază cercetarea situației existente și a motivelor abandonării terenurilor agricole în Moldova și pe plan internațional și de dat răspunsuri la următoarele întrebări: ce trebuie de înțeles sub noțiunea "terenuri abandonate", care sunt factorii de risc a abandonării terenurilor agricole și de formulat recomandările respective pentru combaterea acestui fenomen negativ.

MATERIAL ȘI METODĂ

În cadrul studiului s-au aplicat următoarele metode de cercetare: monografic, statistic, analizei logice, inducției și deducției, analizei și sintezei.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Fenomenul abandonării terenurilor agricole este caracteristic nu numai Moldovei ci și altor țări din Europa, mai ales zonelor îndepărtate și montane (predominant în Europa de West), cu pașiști extensive (Laurent C., 1992), cu agricultura slab productivă, soluri cu fertilitatea scăzută și clima neforabilă (mai ales în Europa de Est) (Keenleyside C. and al., 2004; Grinfeld I. and Mathijs E., 2005).

Aici fenomenul abandonării terenurilor agricole există deja o perioadă destul de lungă. Ea a luat începutul ușor în primii ani ai secolului XX și a devenit mai pronunțată în anii 1950 odată cu desfășurarea lucrărilor de organizarea integrală a teritoriului în țările Pieței Comune. De exemplu, de la sfârșitul anilor 1980 până la sfârșitul anilor 1990 pierderile anuale ale terenurilor agricole constituiau 0.17% în Franța și 0.8% în Spania, deși o parte din aceste terenuri au fost transferate pentru împădurire, dar nu pur și simplu abandonate (Pointereau et al, 2008). În Europa de Est abandonarea a cunoscut proporții considerabile de la sfârșitul anilor 1980 în rezultatul reformelor politice începute. Actualmente abandonarea terenurilor cultivate se estimează la nivelul de 15-20% în Slovacia, Polonia și Ucraina. Mai pronunțat în ultimul deceniu acest proces se desfășoară în 12 țări noi membri ai UE (majoritatea fostele țări socialiste), unde încă aveau loc transformări politico-sociale importante și care au cauzat abandonarea semnificativă a terenurilor. La aceasta a contribuit și promovarea de către UE a Politicii Agrare Comune îndreptate la eficiențizarea producerii agricole în țările UE și în primul rând în țările UE-12, ceea ce a provocat abandonarea mai largă a terenurilor agricole tocmai în aceste țări. Datele statistice demonstrează că în 2002 rata abandonării terenurilor agricole a constituit în Polonia-17.6%, în Estonia-10.1%, în Lituania-21.1%, în Lituania-10.3%. La rând cu aceasta în unele țări se observă deja și tendințe inverse. Astfel în Polonia în perioada anilor 2002-2005 suprafața terenurilor abandonate s-a redus cu 30%, în Bulgaria între anii 2007 și 2009 suprafața terenurilor nefolosite s-a micșorat cu 16.3%. (Keenleyside, C. and Tucker, G. M., 2010).

Problema principală la studierea și combaterea abandonării terenurilor agricole constă în aceea că nu există definiții unice și clare a acestui fenomen, estimarea impactului abandonării terenurilor agricole asupra economiei și naturii, consecințelor sociale ale ei. Sunt schimbări provocate de ea pozitive sau negative, înțelegând sub abandonare sistarea totală a activităților agricole care duce în final la restabilirea treptată a florii și faunei naturale. În unele cazuri abandonarea de lungă durată poate să aibă consecințe pozitive multilaterale, ca conservarea naturii și biodiversității, reabilitarea habitatului nonagricol, restabilirea fertilității solurilor, lichidarea fărâmițării exesive a landșafturilor, etc. În altele-ele pot fi negative: înrăutățirea situației economice și ecologice, afectarea habitatului unor specii importante seminaturale și asociate cu ele, etc.

Dar în toate cazurile aceste procese trebuie monitorizate și dirijate întru asigurarea utilizării raționale și efective a terenurilor. Factorilor de decizie și deținătorilor de terenuri va fi util să cunoască localizarea și extensiunea realei și eventualei abandonări ca să evidențieze la timp intervențiile respective.

Dat fiind faptul că abandonarea poate să aibă consecințe atât pozitive cât și negative, uneori este dificil de a o determina, estima și cerceta. În afară de această, factorii riscului abandonării sunt variabili în timp, iar rezultatele modelării evoluției beneficierei funciare sunt greu de interpretat și evaluat, este problematic de a stabili consecințele social-economice ale ei și de a elabora politici respective.

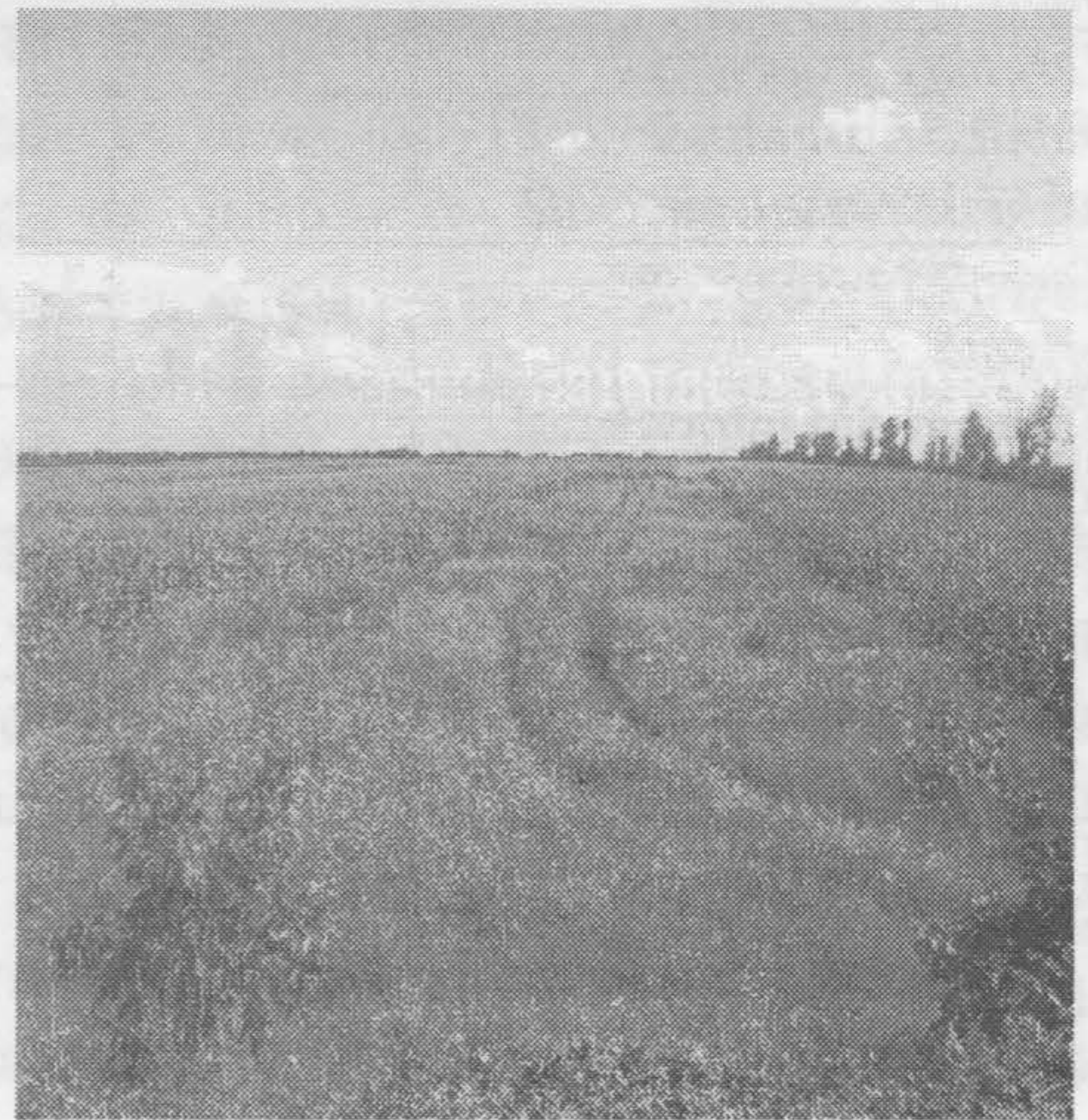
Fiind un proces îndelungat, complex și treptat, ea poate să finiseze cu semiabandonare și diferite forme ale abandonării permanente și tranziționale. Când terenul agricol nu se folosește de loc această stare a lui se consideră ca **abandonare actuală (sau permanentă)**. Acest teren se acoperă cu timpul de vegetație ierboasă sau lemnoasă spontană naturală și se transformă, în funcție de condițiile climaterice și pedologice, în ecosistemul de tip forestier sau de stepă. Acolo unde terenul agricol continuă să se exploateze, dar la un nivel foarte redus de cultivare și îngrijire, situația respectivă corespunde **semiabandonării (sau abandonării neevidente)**. Deși terenul dat nu este formal abandonat și se folosește oarecum pentru producerea extensivă de sub existență (ori pentru alte scopuri), el aduce venituri foarte mici ba chiar egale cu zero. În unele cazuri ele pot fi folosite pentru activități adiacente celor agricole, ca agroturismul, vînatul, etc. sau pentru conservarea naturii și landșafturilor. **Abandonarea tranzițională** este caracteristică țărilor în curs de tranziție spre economie de piață ca rezultat al transformărilor sociale și funciare (în țările CSI sau EU-12), iar în țările EU-15 ca rezultat al transferării terenurilor în rezervă temporară în scopul limitării supraproducerii sau modificării modului de utilizare a lor. Deținătorii acestor terenuri scoase în rezervă pe perioadă de 1-5 ani beneficiază de subvenții și au dreptul să cultive pe ele numai plante nonalimentare (energetice și industriale) (Keenleyside, C. and Tucker, G. M., 2010).

Dar în toate cazurile terenul nu se referă la nici o formă de abandonare dacă el se folosește ca ogor negru sau pentru producerea îngrășămintelor verzi, prezintă imașul extensiv, este conservat în cadrul aplicării agrotehnicii respective, se folosește pentru scopurile conservării sau restabilirii naturii și landșafturilor etc. (Pointereau P. and al., 2008).

În Moldova sistemul informațional al cadastrului pentru identificarea terenurilor abandonate și necultivate folosește noțiunea “pîrloagă”. Sub această categorie de folosință se înțeleg toate terenurile agricole necultivate. În această categorie de folosință se află atît terenurile repartizate în proprietate privată cetățenilor ca cotă-echivalentă cît și grădini, loturi de lîngă casă, etc. și actualmente abandonate din diferite motive (Fig.1 și Fig.2).

a)

b)

Figura 1. Loturile de pămînt cotă-echivalentă abandonate de proprietarii lor în satele Zăicana (a) și Onițcani (b) din raionul Criuleni.

a)

b)

Figura 2. Loturile de lîngă casă abandonate de proprietari în satele Hrușova din raionul Criuleni (a) și Bușăuca din raionul Rezina (b).

Datele generalizatoare despre dinamica suprafețelor terenurilor care fac parte din categoria terenurilor de pîrloagă (Cadastru funciar, 2000-2010) sunt prezentate în tabelul 1.

Dinamica suprafețelor terenurilor de pârloagă, mii. ha

Specificare	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2009	2010
Terenuri cu destinație agricolă (total), din care:	3.5	4.9	6.7	12.0	21.7	19.0	25.1	30.2
<i>Terenuri proprietate publică a statului</i>		0.04	0.04	0.04	0.035	0.05	0.05	0.04
<i>Terenuri proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale</i>	0.1	0.2	0.24	0.3	0.6	0.7	0.7	0.95
<i>Terenuri proprietate privată</i>	3.4	4.66	6.4	11.62	21.1	18.25	24.35	29.2
Terenuri din intravilanul localităților	-	0.08	0.05	0.08	0.07	0.035	0.09	0.06
Terenuri destinate industriei, transportului, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale	-	-	0.01	-	0	0.1	0.1	0.1
Terenuri destinate protecției naturii, ocrotirii sănătății, activități recreative, terenuri cu valoare istorico-culturală, terenuri ale zonelor suburbane și ale zonelor verzi	-	-	-	-	0	0.01	0.01	0-01
Terenuri ale fondului silvic	-	-	-	-	-	-	-	0.02
Terenuri ale fondului apelor	-	-	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03
Terenuri ale fondului de rezervă	2.9	3.3	3.3	3.78	3.9	3.77	3.74	3.78
TOTAL TERENURI, din care:	6.4	8.3	10.1	15.85	25.75	23.0	29.1	34.2
<i>Terenuri proprietate publică a statului</i>		0.04	0.07	0.04	0.07	0.2	0.19	0.18
<i>Terenuri proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale</i>	Nu este specificat	3.56	3.59	4.1	4.52	4.5	4.5	4.8
<i>Terenuri proprietate privată</i>		4.7	6.45	11.68	21.16	18.3	24.4	29.2

După cum se vede în ultimii 10 ani suprafața acestor terenuri a crescut de 9 ori și continuă să crească accelerat. Deși actualmente în structura terenurilor cu destinație agricolă ponderea lor este neesențială (cca 1.5%), deja a apărut necesitatea în elaborare mecanismelor legale de contrapunere a acestui fenomen, de includerea lor în circuitul economic.

La cele menționate anterior trebuie de adăugat ca în Codul funciar este stipulat că deținătorii de terenuri sunt obligați să folosească terenurile în conformitate cu destinația lor, să respecte, conform recomandărilor agrotehnice, condițiile de exploatare a terenurilor, structura asolamentelor, să nu admită

folosirea abuzivă a îngrășămintelor minerale și a preparatelor fitosanitare, să ia măsuri de prevenire și combatere a eroziunilor, a compactării solului, a alunecărilor de teren, a salinizării sau înmlăștinirii secundare, să asigure atât obținerea unei producții calitative, cât și protecția solului și sporirea fertilității lui. În cazul nerespectării acestor cerințe, explorării terenurilor prin metode care conduc la degradarea solurilor, la poluarea lor chimică, radiologică sau de altă natură, la înrăutățirea situației ecologice poate fi aplicată pedeapsă pînă la stingerea dreptului asupra terenului, iar dacă deținătorii de terenuri fără motive întemeiate, nu cultivă terenurile agricole și nu iau măsuri pentru protecția și ameliorarea solului ei se sancționează administrativ în conformitate cu legislația în vigoare (Codul funciar, 1991). Aceste prevederi sunt și în Legea cu privire la gospodărirea țărănească (de fermier), unde se stipulează ca membrii gospodăriei țărănești trebuie să folosească terenurile la destinație, să păstreze fertilitatea solului prin măsuri de protecție, să aplice tehnologii care ocrotesc natura, să nu incalce drepturile proprietarilor și ale beneficiarilor funciari vecini. Astfel legislația funciară nu admite folosirea neeficientă și irațională a terenurilor agricole și, ca urmare, nici în Codul funciar, nici în alte acte normative funciare nu există specificarea termenului „pârloagă” ceea ce provoacă dificultăți în înțelegerea și interpretarea sensului acestui cuvînt. Dicționarele explicative dau următoarele tălmăciri ale lui:

- **Pârloagă.** Teren arabil lăsat nelucrat unul sau mai mulți ani, pentru refacerea fertilității lui. ♦ Ierburi crescute pe un teren arabil nelucrat, brazda cosită de pe un asemenea loc (DEX, 96).

- **Pârloagă.** Teren arabil lăsat special necultivat (timp de un an sau doi) pentru a-i spori fertilitatea; țelină (NODEX).

- **Pârloagă.** 1. ogor, moină, mejdină, morhoancă, morogan, moruncă, nadaz, năvăloacă, noroi, obleagă, orpie, rât, toloacă. (*Pământul arabil temporar nelucrat*) 2. bălărie, ogor. (*Locul plin de buruieni*) 3.. *paragină* (Sinonime).

- **Pârloagă.** *curătură* (Sinonime).

Cum se vede în limba română există mai multe explicații ale acestui termen și nici una nu menționează pârloagă ca teren abandonat. De aceea în primul rînd trebuie de dat definiția termenului „teren agricol abandonat”. În teoria și practica internațională nu există o opinie unică la această problemă, diferite țări determină de sine stătător care terenuri agricole pot fi referite la terenuri necultivate și abandonate și cum ele trebuie să fie administrate. Astfel există următoarele opinii cu privire la definiția „teren agricol abandonat” (Pointereau P. and al., 2008):

- „Abatere de la modul stabilit de folosire a terenurilor (de obicei extensiv/tradițional al beneficiarii funciare) la folosire mai puțin intensivă cauzată de încetinirea activității umane care duce la restabilirea zonelor acoperite de tufari și în sfîrșit de păduri (sau alte variante alternative)”.

- „Abandonarea terenului nu se reduce la sistarea exploatării agricole lui dar poate de asemenea corespunde schimbării modului de folosire agricolă a lui, de la tradițională la mai puțin intensivă”.

- „Terenul se consideră abandonat dacă el nu se mai utilizează ca resursă economică”.

- „Teren abandonat este o resursă neutilizată atît din punct de vedere economic cît și ecologic”.
- „Teren care n-a fost folosit nici în producția agricolă nici în exploatarea alternativă (pentru scopuri silvice, urbanistice, etc.) și care a fost acoperit anul întreg cu pătură vegetală”.

Diferențierea în definitivarea termenului „teren abandonat” mărturisește despre complicitatea și complexitatea stabilirii categoriei terenului abandonat. Aceste definiții depind de cadrul administrativ, economic, social, agronomic, ecologic etc., stabilit în fiecare țară și adaptat la condițiile concrete în ele. Astfel unele țări folosesc definiții calitative a terenurilor abandonate (astfel ca descrierea condițiilor pe terenuri abandonate) în timp ce altele utilizează cele cantitative (numărul anilor cînd terenul n-a fost cultivat sau exploatat ca pajiște). Dar în toate cazurile există înțelegere unanimă ca terenul abandonat nu se mai folosește pentru producerea agricolă. La rînd cu această împădurire sau conservarea exploatării terenului nu se consideră abandonarea lui. Astfel în Anglia terenul agricol se consideră abandonat dacă pe el nu se efectuează lucrări respective mai mult de 5 ani. În Germania există definiția socială care specifică terenurile abandonate ca terenuri agricole care nu se mai exploatează din cauza schimbărilor sociale sau structurale. În Grecia și Lituania terenurile abandonate sunt definitivate ca terenuri care nu se mai folosesc mai mult de 5 ani (Pointereau P. and al., 2008).

În bază acestei analize se poate de concluzionat că există două modalități de evidențiere a terenurilor abandonate. Prima, mai radicală, simplă și clară care consideră un teren abandonat cînd el nu mai este exploatat și folosit ca resursă naturală de către producătorii agricoli o anumită perioadă. Cealaltă; mai democratică, consideră abandonarea terenurilor agricole ca un proces continuu legat de extensificarea exploatării și reducerea eficacității utilizării lor și, în sfîrșit, de abandonarea definitivă. În acest caz se vorbește de semiabandonare sau de abandonarea neevidentă (Keenleyside C. and al., 2004). Bazîndu-ne pe cele enunțate se poate da următoarea definiție terenului abandonat adaptată la condițiile Moldovei: ***”Teren agricol abandonat prezintă un lot neutilizat din punct de vedere economic sau ecologic o perioadă de un an pe care este sistată exploatarea agricolă, scos din circuitul agricol și acoperit cu o pătură vegetală ierboasă sau lemnoasă spontană care a înrăutățit situația ecologică în jurul lui prin crearea condițiilor nefavorabile pe terenurile aferente, devenenind un focar de răspîndire a buruienilor, bolilor și dăunătorilor”***.

A doua problemă foarte importantă strîns legată de prima și de măsurile care urmează să fie luate pentru combaterea fenomenului de abandonare este problema stabilirii factorilor riscului de abandonare. Cum au arătat studiile și investigațiile diferitor cercetători (Moravec J., Zemeckis R., 2007; Gellrich M., Zimmerman N., 2006; Baudry J., 1991) cauzele abandonării nu sunt identice și omogene pentru diferite regiuni ale Europei. În fiecare din aceste regiuni există situația agricolă și economică specifică formată de diferiți factori (istorici, geografici, demografici, economici, etc.). Aceste situații se creează istoric sub influența unui ansamblu de factori activi unul dintre care este predominant, dar toate împreună prezentînd un

tot întreg. Condițiile naturale (sol, climă, relief și altele) au impact negativ, dar și important asupra abandonării terenurilor, însă acțiunea lor este relativă și mult depinde de sistemele de agricultură și agrotehnică aplicate. Abandonarea terenurilor agricole deasemenea este puternic influențată de intervenții externe sau de evoluții ale lor spre extensificarea sau intensificarea exploatării provocate de condițiile economico-sociale (ca introducerea cotelor la producerea unor produse agricole sau la achiziționarea lor de către stat, limitarea suprafețelor sub anumite culturi agricole, globalizarea economiei mondiale, organizarea nouă a piețelor de desfacere, etc.). Aceste schimbări au un impact asupra mobilității populației și descreșterii forței de muncă active în spațiul rural. Necatînd la mărirea dimensiunilor exploatațiilor agricole o parte a terenurilor agricole cultivate anterior devin necultivate din diferite motive (fertilitatea scăzută a solurilor, accesul dificil, etc.). Studiile științifice efectuate în diferite regiuni ale Europei au permis sistematizarea factorilor care provoacă riscul abandonării terenurilor agricole în felul următor (Pointereau P. and al., 2008):

- Factorii geografico-fizici: relief, distanța de la central gospodăresc pînă la teren agricol exploatat, accesibilitate redusă, fărîmițare excesivă a exploatațiilor agricole.
- Factorii social-economici: recolte scăzute și semicosturile ridicate ale producției obținute, micșorarea șeptelicului, prețurile mici asupra pămîntului, vîrsta înaintată a fermierilor și lipsa succesorilor, dificultăți cu obținerea titlului de moștinitor, dimensiunile mici ale exploatațiilor agricole, alte obstacole instituționale.
- Factorii agro-ecologici: fertilitatea scăzută a solurilor, dimensiunile mici ale loturilor, existența pajiștilor alpine.
- Factorii demografici: descreșterea forței de muncă, reducerea numărului fermierilor, imigrația și emigrația populației.
- Factorii istorici: caracteristice țărilor Europei de Est și legate cu dificultățile de tranziție spre economia de piață soldată cu declinul în agricultură.
- Factorii promovării politicilor economico-sociale naționale și ale Uniunii Europene: unele probleme în cazul reînnoirii contractelor agro-ecologici la fiecare 5 ani, noile cerințe sanitare în cadrul Politicii Agrare Comune pentru țările Europei de Est introduse din anul 2004, decuplarea plăților directe de la producția.

La majoritatea acestori factori de risc care se referă și la Republica Moldova se pot adăuga și cei specifici țării noastre: prețurile de realizare mici și cheltuielile de producție mari, lipsa piețelor de desfacere mari și stabile, susținerea insuficientă din partea statului din cauza lipsei resurselor financiare, imposibilitatea aplicării tehnologiilor moderne avansate din cauza pulvirizării excesive a terenurilor agricole, etc.

CONCLUZII

1. Pentru evidențierea mai corectă a terenurilor abandonate în Codul funciar sau în alt act normativ funciar trebuie de dat definiția terenurilor abandonate, de introdus categorii noi de folosire ca teren de țelină și pîrloagă și teren agricol abandonat.

2. Dat fiind faptul că terenurile abandonate prezintă un pericol sporit din punct de vedere ecologic iar deținătorii lor încalcă grav legislația funciară și ecologică trebuie de elaborat măsuri juridice și administrative de reglementare a folosirii lor.

3. Practica internațională demonstrează că una din măsurile eficiente de combatere a fenomenului abandonării este instituirea Bancii funciare una din funcțiile căreia va fi administrarea acestor terenuri.

4. Cea mai eficientă măsură de lichidare a abandonării terenurilor agricole va fi consolidarea lor în urmă căreia se lichidează mulți factori de risc.

BIBLIOGRAFIE

1. Baudry Jacques. Ecological consequences of grazing extensification and farmland abandonment: Role of interactions between environment, society and techniques. INRA, SAD.
2. Cadastrul funciar al Republicii Moldova. Chișinău: Ed. Agenției Naționale Relații Funciare și Cadastru, 2000, 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010. Options méditerranéennes n°15, 1991. 13-14 p.
3. DEX. Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a II-a. / Academia Română. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”. București: Ed: Univers enciclopedic. 1996, 1194 p.
4. Gellrich M., Zimmerman N. Investigating the regional-scale pattern of agricultural land abandonment in the Swiss Mountain, a spatial statistical modeling approach, 2006.
5. Grinfelde I., Mathijs E., Soil conservation in post-transition agriculture: An econometric analysis of Latvian farmers' behavior, Contributed paper, 11th Annual International Sustainable Development Research Conference, June 6-8, 2005, Finlandia Hall, Helsinki.
6. Keenleyside C. and Tucker G. M. Farmland Abandonment in the EU: an Assessment of Trends and Prospects. Report prepared for WWF. Institute fo European Environmental Policy, London, 2010.
7. Keenleyside C. and al, Land abandonment in the New Member States and candidate countries and the EU Common Agricultural policy, 2004.
8. Laurent C. L'agriculture et son territoire dans la crise, Analyse et dementi des previsions sur la deprise des terres agricoles a partir d'observations realisees dans le pays d'Auge. These pour le doctorat de Sciences Economiques. Paris VII, 1992, 36-61 p.
9. Legea Republicii Moldova. Codul funciar. №828-XII din 25.12.91. Monitorul Oficial, nr. 107 din 04.09.2001, art. nr 817.
10. Legea Republicii Moldova cu privire la gospodărirea țărănească (de fermier). Nr.1353-XIV din 03.11.2000. Monitorul Oficial, nr.14-15 din 08.02.2001.
11. Moravec J., Zemeckis R. Cross compliance and land abandonment. Deliverable D17 of the CC Network Project, SSPE-CT-2005-02272, 2007, 6-16 p.
12. NODEX. Noul dicționar al Limbii Române. București: Litera Internațional, 2002.
13. Pointereau. P. and al. Analysis of Farmland Abandonment and the Extent and Location of Agricultural Areas that are Actually Abandoned or are in Risk to be Abandoned. Institute for Environment and Sustainability, 2008, 204 p.
14. Sininime. Seche L., Seche M. Dictionar de Sinonime. București: Litera International, 2002.

Data prezentării articolului – 15 august 2011